

nekonečné množství sdílených významů. Do vlasů se promítají rozličné ideologie, symboly, vlivy a pochopitelně také módní trendy. A tak, jak se proměňuje společnost, mění se vlasy, jejich pojetí, účesy a přístup k povoláním pečujícím o vlasovou pokrývku. A jak sám autor uvádí, nelze opomíjet jeden specifický aspekt ve vazbě na lidskou pokrývku vlasů. Kadeře patří lidem, a tedy vždy nesou do značné míry i značnou dávku emocí. Však není náhodou, že si například rodiče schovávají první pramínky svých dětí.

Zabývat se takto komplexně dějiny vlasů vyžaduje mnohé. Rychlík přináší na stránkách své knihy úctyhodnou, čtivou a pro (nejen) sociální vědce nesmírně důležitou syntézu, která sahá napříč obory antropologie, historie, so-

ciologie, ale například i psychologie. Je uceleným pojetím fenoménu, který je ve společnosti dlouhodobě přítomen, ale často je o něm uvažováno méně, než by si zasloužil, ačkoliv se jedná o jeden z nejviditelnějších atributů, který predefinuje jedincovu pozici a utváří sdílené stereotypy. Samotná textová část je pak doplněna obrovským penzlem fotografického a obrazového materiálu, který dokresluje sdělení samotné a umožňuje čtenáři vnímat význam sdělovaného v kontextu. Současně též obrazový materiál ztraktivňuje publikaci, která je psána čtivým způsobem a živým jazykem tak, aby oslovila nejen odborníky z oboru, sociální vědce, ale i širokou veřejnost.

Alena Lochmannová*

Charvát, Jakub, Petr Just (2017): *Krise politického stranictví a noví straníční aktéři v české politice*. Praha: Metropolitan University Prague Press. 117 s. ISBN 978-80-87956-47-2.

Politické strany (především ty české) patří mezi českými politology ke zcela prominentním tématům. Již letmý pohled na program konference České společnosti pro politické vědy, která proběhla na začátku září 2018 v Praze, ukazuje, nakolik je téma politických stran odbornou komunitou traktované. Tento dojem může být ještě posílen tím, jakou diváčkou návštěvnost měly na dané konferenci panely věnující se (českému) stranictví oproti dalším tematickým panelům. Stejně prominentní prostor dostávají politické strany v rámci české politologické produkce (spíše nadprodukce). Textů, které jsou spojeny s různými aspekty fungování

stran, vychází nepřeborné množství. V loňském roce k existujícím textům přibyla nepříliš rozsáhlá publikace Jakuba Charváta a Petra Justa věnující se krizi tradičních stran a novým stranickým aktérům v české politice.

Témata zlomových voleb v roce 2010 a 2013 a s nimi spojenému nástupu nových stran (nikoli nových jen novostí svého vzniku a vstupu do politické arény, ale též novostí svého charakteru a způsobu fungování – takovými novými aktéry mohou být Věci veřejné nebo ANO), na které cílí tato publikace, se v posledních letech věnovalo již několik textů (např. Havlík, Voda 2016; Maškarinec 2017; Šárovec 2018;

*Ing. Alena Lochmannová, Ph.D., MBA, Katedra záchranářství, Fakulta zdravotnických studií, Západočeská univerzita v Plzni a Fakulta bezpečnostního managementu, Policejní akademie České republiky, oudovaa@fzs.zcu.cz.

Bílek, Škop 2016 a řada dalších). Trend oslabení stávajících stran a posílení nových aktérů posílil ještě ve volbách v roce 2017, ty jsou však již mimo záběr hodnocené knihy, která právě v daném roce vyšla. Volby z roku 2017 se přitom zdají být zcela zásadními a jistě se v rámci české politologické obce dočkají opakovaného zpracování.

Cílem autorů publikace je především zhodnocení voleb z roku 2010 a 2013, které přinesly významnou proměnu stranického systému, a zjištění, nakolik jsou změny dané těmito volbami dlouhodobého charakteru. Publikace je rozdělena do několika částí, které jsou (vzhledem k nevelkému rozsahu celé knihy – méně než sto tiskových stran textu) poměrně stručné. V pěti kapitolách postupně autoři představují následující témata – 1. obecné poznatky o volební změně, 2. vývoj českého stranického systému před rokem 2010, 3. volby v roce 2010 a jejich důsledky, 4. teoretické pohledy na transformaci politického stranictví a 5. fungování českých podnikatelských a anti-establishmentových stran. Autoři se daným tématům věnují dlouhodobě, což se odráží na způsobu zpracování textu. I přes to, že publikaci hodnotím jako celek spíše pozitivně, musím připojit několik kritických a polemických komentářů (což je ostatně hlavní úloha žánru recenze).

Již z výše naznačeného představení témat obsažených v knize vyplývají na první pohled některé limity publikace – autoři představují řadu témat na malém prostoru, z čehož plyne, že jejich výklad je poměrně povrchní. Téma by si jednoznačně zasloužilo buď větší rozsah, nebo vypuštění některých pasáží, které neshledávám vzhledem k záměru knihy jako zcela nezbytné (například analýza vývoje systému před

rokem 2010), a využití stávajícího prostoru pro preciznější analýzu nastupujících aktérů ve volbách 2010 a 2013. Právě v tomto tématu bych totiž očekával možnost největšího přínosu publikace. Tento potenciál však bohužel nebyl (nejen vzhledem k prostoru, ale i vzhledem k určité metodologické nejasnosti) zcela využit.

Autoři pojednávají jimi rozebírané nově nastupující strany ve smyslu stran anti-establishmentových. V rámci představení terminologické debaty vážící se k novým stranám autoři odmítají v politologickém, politickém i veřejném diskurzu často využívaný pojem populismu. Autoři se vůči tomuto konceptu vymezují v několika rovinách – prvně se domnívají, že je pojem nadužívaný v politické, veřejné a mediální debatě, přičemž v tomto kontextu bývá využíván ve zkresleném významu (s. 73). Domnívám se, že to ovšem nikterak nebrání jeho preciznímu využití v rámci politologického výzkumu. Na základě podobného argumentu bychom museli přestat užívat celou řadu politologických konceptů, které jsou v mediálním a veřejném diskurzu nepochopené a zkreslené. Autoři dále konstatují, že neexistuje jednotná představa o tom, co populismus je, zároveň je těžké jej operacionalizovat pro potřeby výzkumu. Dodávají, že koncepty populismu jsou formulovány spíše jako filosoficko-politický problém, nikoli jako analytický rámec (s. 73). S první částí se dá souhlasit – přístupů k populismu je celá řada a je skutečně obtížné jej vhodně operacionalizovat pro výzkum, nikoli však nemožné (srov. např. Roodujin, de Lange, van der Brug 2014; v českém prostředí např. Krčál, Naxera 2018). Složitost operacionalizace není třeba nutně chápat jako problém, ale jako

výzvu. Tvrzení, že populismus bývá po-
jat především jako filosoficko-politický
problém, je třeba odmítnout – přístupů
a studií, které se soustředí na analy-
tický rozměr a možnost využití tohoto
konceptu v rámci výzkumu (namátkově
např. Hawkins 2009 nebo Dvořáková,
Buben, Němec 2013; pro výzkum české
politiky např. Stulík 2016), existuje
nepřeberné množství. O využitelnosti
konceptu populismu svědčí i mimo jiné
to, kolik textů v těch nejprestižnějších
oborových žurnálech v posledních letech
vychází.

Touto výtkou nezpochybňuji to,
že se autoři rozhodli využít pojem
anti-establishmentová strana místo
strana populistická, jen upozorňuji
na určité trhliny v jejich argumentaci
sloužící k odůvodnění odmítnutí kon-
ceptu populismu. S pojmem anti-
establishmentová strana je poté spojen
poslední dílčí limit práce, který bych
rád zmínil. Autoři správně poukazují
na to, že nově vzniklé a úspěšné strany
v českém kontextu (tedy Věci veřejné
a ANO) můžeme chápat jako strany
podnikatelské a anti-establishmentové.
Jsou si přitom vědomi toho, že každý
z těchto pojmů je vztažen k jinému pro-
blému – koncept podnikatelské strany
je vztažen spíše ke vzniku, struk-
tuře a fungování strany, koncept anti-
establishmentové strany pak přede-
vším ke způsobu jejího apelu na voliče.
Jde tedy o dvě odlišné roviny. Je proto
škoda, že velká část závěrečné kapitoly
je pojata právě optikou strany podnika-
telské než anti-establishmentové. Pokud
by se autoři zaměřili na tento rozměr,
nejlépe by ukázali to, proč se daným
stranám podařilo v takto nevídané míře
uspět.

Navzdory těmto připomínkám
k problematickým aspektům práce se
domnívám, že jde o text, který má

v rámci literatury věnované českému po-
litickému stranictví své místo a čtenáře
si jistě najde. Text se zajisté uplatní
i jako zdroj informací pro studenty poli-
tologie. Některým místům však mohlo
být věnováno více péče (a prostoru).

Bibliografie

- Bílek, J., M. Škop. 2016. „Strany me-
zery v České republice: Analýza politic-
kých stran v České republice z hlediska
jejich ‚mezernosti:“ *Politics in Central
Europe* 12 (2S): 29–43.
- Dvořáková, V., R. Buben, J. Němec.
2013. *Que el pueblo mande!: Levi-
cové vlády, populismus a změny režimu
v Latinské Americe*. Praha: Sociologické
nakladatelství.
- Havlík, V., P. Voda. 2016. „The Rise of
New Political Parties and Re-Alignment
of Party Politics in the Czech Repub-
lic.“ *Acta Politologica* 8 (2): 119–144.
- Hawkins, K. A. 2009. „Is Chávez
Populist? Measuring Populist Dis-
course in Comparative Perspective.“
Comparative Political Studies 48 (2):
1040–1067, [https://doi.org/10.1177/
0010414009331721](https://doi.org/10.1177/0010414009331721).
- Krčál, P., V. Naxera. 2018.
„Populistická konstrukce národa
ohroženého migrací: CAQDAS volebního
diskurzu českých parlamentních
voleb v roce 2017.“ *Sociológia* 50
(5): 491–523, [https://doi.org/10.31577/
sociologia.2018.50.5.19](https://doi.org/10.31577/sociologia.2018.50.5.19).
- Maškarinec, P. 2017. „A Spatial Analy-
sis of Czech Parliamentary Elections,
2006–2013.“ *Europe-Asia Studies* 69
(3): 426–457, [https://doi.org/10.1080/
09668136.2017.1313962](https://doi.org/10.1080/09668136.2017.1313962).
- Roodujin, M., S. L. de Lange, W. van
der Brug. 2014. „A populist Zeitgeist?
Programmatic contagion by populist
parties in Western Europe.“ *Party Po-
litics* 20 (4): 563–575, [https://doi.org/
10.1177/1354068811436065](https://doi.org/10.1177/1354068811436065).

Stulík, O. 2016. „Diskurzivní analýza Národních listů: národ vs. islám a Lacleauův populistický matrix.“ *Central European Political Studies Review* 18 (2–3): 223–252, <https://doi.org/10.5817/CEPSR.2015.23.223>.

Šárovec, D. 2018. „Nástup nových poli-

tických stran v ČR od roku 2013: hnutí ANO 2011 a Úsvit přímé demokracie pohledem konceptu novosti.“ *Sociológia* 50 (1): 78–113.

Vladimír Naxera*

Agassi, Joseph, Abraham Meidan (2016): *Beg to Differ: The Logic of Disputes and Argumentation*. Göttingen: Copernicus. 138 s. ISBN 978-3-319-33306-9.

Jak si užít debatu, přestože se v ní střetáváme s nesouhlasem a odmítnutím našich názorů? Na tuto otázku nám odpovídá kniha *Beg to Differ: The Logic of Disputes and Argumentation* jejímiž autory jsou Joseph Agassi působící na katedře filosofie Tel Aviv University a Abraham Meidan působící v Data Mining Laboratory na Montana State University. Kniha je určena nejen odborníkům, ale i široké veřejnosti neznalé v oblasti filozofie a formální logiky.

Cílem knihy je naučit čtenáře pravidlům debaty, jak si debatu užít a jak se vyhnout frustraci, kterou nám debata může způsobit. Právě ona je hlavní příčinou, proč je nám debata nepřijemná a proč se jí mnozí z nás raději vyhýbají. Autoři se proto snaží předložit pravidla, která mají učinit debatu tak racionální, jak jen to je možné. To pak vede ke snížení frustrace a zvýšení schopnosti se z debaty poučit. Inspirací autorům byly Platónovy rané dialogy, vědecké debaty, které mezi sebou vedli Albert Einstein a Niels Bohr a také Karl Raimund Popper, pod kterým měl Agassi možnost studovat. Ten nejenže představil vědu jako dialog, ale šel, jak autoři uvádějí (s. x), ještě

dále a ve svém díle *The Logic of Scientific Discovery* představil pravidla dialogu jako pravidla vědy. Popperův vliv je v knize patrný.

Agassiho a Meidanova kniha se od ostatních příruček pojednávajících o tom, jak vést debatu, liší ve dvou zásadních ohledech. Zaprvé nejde o to naučit čtenáře, jak debatu vyhrát, ale jak z ní může mít užitek doprovázený co nejmenší mírou frustrace. Zadruhé, ostatní příručky se zabývají rétorikou, které se zde autoři vyhýbají, a naopak se zabývají racionálním vedením debaty, ve které se má nechat vyhrát ta lepší myšlenka (s. 25–26).

Kniha je strukturována následujícím způsobem. V prvních čtyřech kapitolách Agassi a Meidan představují svůj pohled na racionální debatu a konkrétní pravidla, kterými se má řídit. Dle nich nejsou debatiní schopnosti vrozenou dovedností, ale je potřeba je získávat učněním. A právě za tímto účelem byla sepsána jejich kniha. Zde se odvolávají na antické učitele moudrosti – sofisty, kteří za poplatek tímto schopnostem vyučovali (s. 10). Vysvětlují, že nesouhlas, kriticismus a odmítnutí, se kterými se v debatě setkáváme, vůbec nemusejí

*PhDr. Vladimír Naxera, Ph.D., Katedra politologie a mezinárodních vztahů, Fakulta filozofická, Západočeská univerzita v Plzni, vnaxera@kap.zcu.cz.